

Ders materyelleri aşağıdaki telif hakkı sözleşmeleri kapsamında kullanılabilir ve Creative Commons tarafından korunmaktadır.

MESLEK HASTALIKLARI SÜRVEYANS SİSTEMİ

2.4 Sürveyans Kavramı ve farklı sürveyans sistemleri

Şu anki sunumun yapılmasına imkan tanıyan bu proje, 692188 sayılı anlaşma kapsamındaki AB Horizon 2020 Araştırma ve Yenilik Programı'ndan fon desteği almıştır. Bu sunum sadece yazarın görüşlerini yansıtmaktadır. Avrupa Komisyonu'nun yetkisi altındaki Araştırma Yürütme Ajansı sunumun içeriğindeki bilgilerin kullanımından sorumlu değildir.

Öğrenme Hedefleri

- Halk sağlığı sürveyans sistemleri hakkında temel bilgi sahibi olmak
- Meslek hastalıklarına (MH) yönelik çeşitli sürveyans sistemleri hakkında bilgi sahibi olmak
- Çeşitli sürveyans yöntemlerinin özellikleri hakkında tartışabilmek ve bu özellikleri mukayese edebilmek

İş Sağlığı sürveyansı

- İş sağlığı sürveyansı, hastalıkların önlenmesi amacıyla verilerin devam eden ve sistematik bir şekilde toplanması, analizi, yorumu ve konunun muhataplarına yayılmasıdır (ILO 1998)

İş sağlığı sürveyans sistemleri

- İş sağlığı programlarıyla bağlantılı veri toplama, analiz etme ve konuyu paydaşlarına yaymaya yönelik işlevsel bir kapasite içerir.
- Çalışma koşulları dolayısıyla çalışan sağlığında önemli bir bozulma olup olmadığını tespit etmek ve değerlendirmek üzere birey, grup, işyeri, toplum, bölge ve ülke düzeyinde yürütülecek tüm faaliyetlere atıfta bulunur (ILO 1998).

İş sağlığı sürveyans sistemleri

- İş sağlığı sürveyans programları, zaman ve coğrafi bölge farklılıklarını izleyerek farklı ekonomik faaliyet alanlarındaki işle ilgili hastalık, yaralanma veya ölüm vakası ile sonuçlanmış mesleki maruziyetlere ilişkin olayları kaydeder ve eğilimleri izler (ILO 1998).

İş Sağlığı Sürveyansı

- Sürveyans, iş sağlığı programlarını planlamak, uygulamak ve değerlendirmek ve iş dolayısıyla bozulan sağlık durumlarını kontrol etmek ve çalışan sağlığını korumak ve daha iyi hale getirmek açısından gereklidir.
- İş sağlığı sürveyansı, çalışan sağlığı sürveyansı ve çalışma ortamı sürveyansını kapsar (ILO 1998).

İş Sağlığı Sürveyansı

- Çalışan Sağlığı Sürveyansı
- Çalışma Ortamı Sürveyansı

Çalışan Sağlığı Sürveyansı

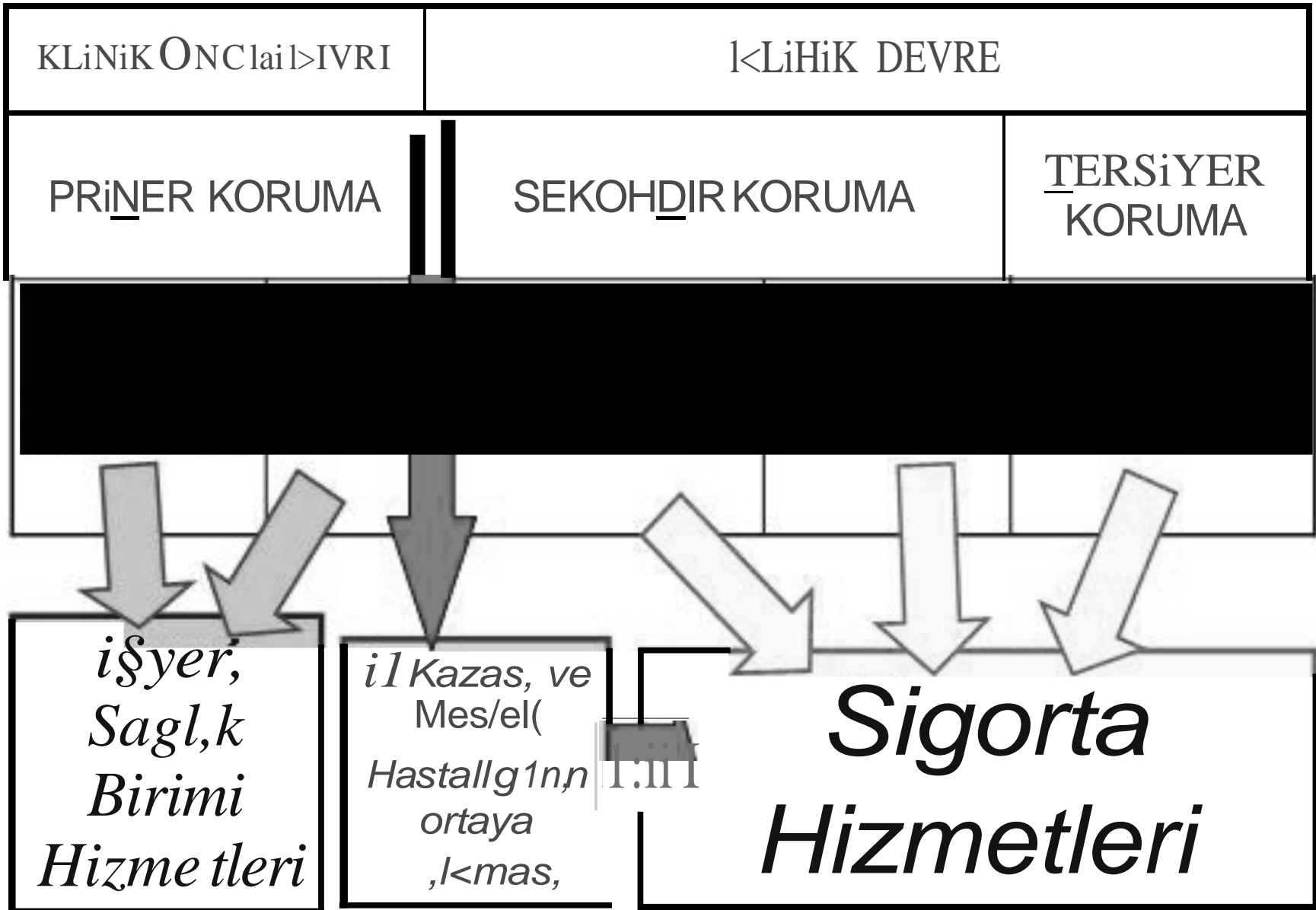
- Çalışan sağlığı sürveyansı, anormal bir duruma ait (**erken**) belirtileri tespit etmek üzere çalışan sağlığının değerlendirilmesine yönelik prosedürleri ve araştırmaları içine alan jenerik bir terimdir
- Ana amaç, meslek hastalıklarının ve işle ilgili hastalıkların ve de yaralanmaların önlenmesidir (*ILO 1998'de uyarlanmıştır*).

Çalışan Sağlığı Sürveyansı

- Sürveyans sonuçları, bireysel sağlığı, işyerinde toplumsal sağlığı ve maruz kalmış çalışan nüfusun sağlığını korumak ve sağlığı geliştirmek için kullanılmalıdır.
- Sağlık izleme prosedürlerinde, tıbbi muayeneler, biyolojik izleme, radyolojik izleme, anketler ya da sağlık kayıtlarının incelenmesi yer alır.
- Sürveyans programının başlanma noktası işyeri risk değerlendirmedir (*IL O 1998'de uyarlanmış*).

Çalışma Ortamı Sürveyansı

- Çalışan sağlığını etkileyebilecek çevresel faktörlerin tanımlanması ve değerlendirilmesi
- Sağlık ve işle ilgili hijyen koşulların, çalışan sağlığını riske sokan faktörlerin, kolektif ve kişisel koruyucu ekipmanların, tehlikeli madde maruziyetlerinin ve kontrol sistemlerinin değerlendirilmesi
- Çalışan sağlığı açısından bakıldığında, çalışma ortamı sürveyansı, iş yerinde ergonomiye, kazaların ve hastalıkların önlenmesine, mesleki hijyen ve psikososyal faktörlere odaklanabilir.

Kaynak: (ILO 1998)

İş yeri Sürveyans Sisteminin Dört Unsuru

Sürveyans sistemleri, yerel programlardan küresel girişimlere kadar, çeşitli düzeylerde uygulanabilir

1. Sağlığı olumsuz etkileyen olaylar ve maruziyetler hakkında bilgi toplanır
2. Veri süzülür ve analiz edilir
3. Veri ilgili taraflarla paylaşılır
4. Riskleri ve sağlığı olumsuz etkileyen faktörleri yok etmek amacıyla sürveyans verileri esas alınarak müdahalede (önleyici faaliyet) bulunulur.

İş Sağlığı Sürveyansı Nasıl Uygulanabilir?

- Çalışan bazında tek tek uygulanabileceği gibi çalışan popülasyonlara da uygulanabilir.
- Sonuçlar devlet, veya yerel birimler tarafından işyerindeki riskleri azaltmaya yönelik politika belirlemek ve izlemek için kullanılabilir.
- İşverenler kendi işyerlerindeki süreçlere ve koşullara özel koruma programları oluşturmak ve izlemek üzere sürveyans programından yararlanabilir.

Çalışan Popülasyonlara Yönelik Sürveyans

İş sağlığı sürveyansı için veri toplama sistemleri:

- Hangi hastalıklar ve yaralanmalar ortaya çıkıyor (işyeri sentinelleri (gözetimcileri)) ?
- Ortaya çıkış sebepleri nelerdir (işyeri koşulları)?
- Ne şekilde ortaya çıkıyorlar (hastalanma mekanizması)?
- Nerede ortaya çıkıyorlar (sanayi kolu, ekonomik sektör, olma büyüklüğü)?
- Ne zaman ortaya çıkıyorlar (haftanın hangi günü, günün hangi saati, mevsimsel farklılık, zaman zaman)?

İş Sağlığı Sürveyansı Veri Kaynakları

Veri Tipi (A = Aktif, P = Pasif)	Örnekler	Güçlü Yönleri	Kısıtlar
Mevcuttaki sağlık hizmetleri ve nüfus kayıtları (P)	Ölüm belgeleri Hastane taburcu kayıtları Klinik kayıtlar Travma kayıtları Sigorta	Güçlü yönleri Düşük maliyetlidir Kodlama tabloları standart hale getirilmiştir	İşle ilgili olanlar nadiren listelenir Doktorlar durumun meslek kaynaklı olduğunu fark etmez Hatalı sınıflandırma Yalnızca yedi eyalette yapılmıştır Bildirim düzeyi düşüktür
Sağlık hizmetleri kuruluşu (A)	Mesleki riskler için sentinel oluşum bildirim sistemi	Altı sentinel sağlık olayı için derinlemesine raporlama yapar	Genellikle tıp personeli olmayan kişilerce tamamlanmıştır Bildirim düzeyi düşüktür Raporlamada caydırıcı faktörler vardır Eyaletler arasında uygulanan kanunlar açısından farklar vardır Kısıtlama durumu
İşveren raporları (P)	İşçi İstatistikleri Bürosu: Meslek Hastalıkları ve Yaralanmaları Anketi yapar – OSHA'nın yıllık anketi 300 log (günlük) İşçi tazminatları ile ilgili veriler	Ulusal rakamları verir Tüm kayıtlar iş ile ilgilidir Anlatıma dayalı bölümlerde yaralanma/hastalık ile ilgili durumlar tarif edilir	Raporlamada caydırıcı faktörler vardır Yalnızca karar bağlanmış olguları kapsar
İşçi raporları (P)	İşçi tazminat talepleri	Vakalar karara bağlanmıştır İşyeri, sağlık çıktıları ve maliyete ilişkin detaylı bilgi verir	İşçiler test yaptırmamayı seçebilir Laboratuvar testlerinin çok az bir bölümü için raporlama zorunludur
Biyolojik izleme verileri (A)	Yetişkin kan kurşunu kaydı	Laboratuvar raporları Laboratuvar belgelendirmesi için raporlama şarttır Verilere kolay erişilir	İşçiler test yaptırmamayı seçebilir Laboratuvar testlerinin çok az bir bölümü için raporlama zorunludur
Ulusal sağlık araştırmaları	ABD Sağlık Anketi --- 50.000 hane halkı ve 130.000 birey'den meydana gelen örnek grup; bir bölümünde iş sağlığı konusuna da yer verilmiştir Ulusal Sağlık ve Beslenme İnceleme Anketi – 30.000 ila 40.000 kişiye anket ve kan testi uygulanmıştır	İyi bir fon desteği almıştır Örneklendirme stratejisi sonuçların genellemesine imkan tanımaktadır İyi bir fon desteği almıştır Örneklendirme stratejisi sonuçların genellemesine imkan tanımaktadır Vücut sıvı testleri objektiftir	Hastanın kendisi tarafından bildirilir Üzerinde durulan ana konu yapılan iş değildir Anket kişinin beyanına dayalıdır Meslek konusuna az yer verilmiştir

SÜRVEYANS ARAŞTIRMA DEĞİLDİR

- Halk sağlığı **sürveyansı** tabiatı gereği aslında **betimleyici (descriptive)** çalışmadır.
- Yaralanma ya da hastalık oluşumunu ve bunun toplum içindeki determinantlarını (belirleyici faktörlerini) tarif eder
- Ayrıca halk sağlığı politikalarının oluşmasını da sağlar
- **Araştırma** ise, sürveyansın tam aksine, tasarımı itibariyle deneye dayalıdır, grup karşılaştırmaları yaparak bir hipotezin test edilmesini amaçlar.

SÜRVEYANS ARAŞTIRMA DEĞİLDİR

- Sürveyans verileri, detaylı veriler değildir ve elde edilmeleri araştırmaya göre ucuzdur.
- Sürveyans verileri araştırma hipotezleri geliştirmek için kullanılabilir
- Araştırma verileri çoğu zaman karmaşık ve detaylıdır. Elde edilmeleri genellikle pahalıya mal olur.

SÜRVEYANS SİSTEMLERİNİN ANA UNSURLARI

- Veri toplama
- Araştırma ve teyit (epidemiyolojik, klinik, laboratuvar)
- Bir sağlık olayının tespiti ve bildirimi
- Yanıt- Hastalıkların önlenmesi ve kontrolüne yönelik tedbirler başta olmak üzere, halk sağlığı programları geliştirilmesi
- Verilerin analizi ve yorumlanması
- Sonuçların geri bildirimi ve yayılması

SÜRVEYANS SİSTEMLERİNİN ANA UNSURLARI

Tüm sürveyans sistemlerinde 6 ana unsur yer alır:

1. Bir sağlık olayının tespiti ve bildirimi
2. Araştırma ve teyit (epidemiyojik, klinik, laboratuvar)
3. Veri toplama
4. Verilerin analizi ve yorumlanması
5. Sonuçların geri bildirimi ve yayılması
6. **Yanıt**- Hastalıkların önlenmesi ve kontrolüne yönelik tedbirler başta olmak üzere, halk sağlığı programları geliştirilmesi

Temel sürveyans yöntemleri-I

Klinisyenler ya da sağlık hizmeti veren kurumlar tarafından bazı hastalıkların zorunlu rapor edilmesi

- Sürveyans verilerinin geleneksel kaynağı
- Hastalık ne kadar ağırsa (menenjit gibi) rapor edilme olasılığı o derece yüksektir
- Raporlar (en sofistike tanısal testlere değil) klinik tanıya dayanır

Temel Sürveyans Yöntemleri-II

Laboratuvar raporları

- Hastalık bildiriminde sağlık hizmetleri sağlayıcıları raporlarına kıyasla genellikle daha iyidir.
- Maliyetli olmaları nedeniyle, gelir düzeyi düşük ülkelerde daha az kullanılabilirler. Dolayısıyla bu ülkelerde laboratuvar testlerine dayalı sistemlerin kullanılabilirliği sınırlıdır.

Temel sürveyans yöntemleri-III

Sentinel sürveyans

-  rnek raportörler (klinikisyenler, hastaneler, ve yerel laboratuvarlar gibi), rapor kaynakları olarak belirlenir.
- Hastalığın erken teşhisi ya da tüm vakaların tespitinden ziyade, hastalık boyutunu ve eğilimlerini tahmin etmek için faydalıdır.

Temel sürveyans yöntemleri - IV

Periyodik ya da devamlılık arz eden prevelans anketleri

- Temsili bir popülasyon rneęi üzerinden yapılacak bir periyodik anket, davranışsal risk faktörlerinin prevelans düzeyi, önleyici tedbirlerden faydalanılması, maruziyet oluşumları, yaralanmalar, hasta tarafından bildirilmiş hastalıklar, vb. hakkında yararlı bilgiler sağlayabilir.
- rneklendirmenin faydası, ankete yanıt verenlerin oluşturduğu nispeten ufak bir gruptan elde edilen bilgilerin genel popülasyon için doğru tahminlere götürmesidir.

Temel sürveyans yöntemleri-V

Hayati Kayıtlar

- Bu kayıtlar, bazı hastalıkların ve yaralanmaların boyutunu tayin etmek, dağılımını (yaşa ya da coğrafi konuma göre) tanımlamak, eğilimleri takip etmek, öncelikleri belirlemek için kullanılabilir ve halk sağlığı ile ilgili pek çok faydalı bilgiyi sağlayabilir.
- Ancak, bilgilerin analiz edilmeden toplanıp ve önleme çalışmalarında kullanılmak üzere yayınlanması, halk sağlığı sürveyansı niteliğı taşımaz.

Temel sürveyans yöntemleri - VI

- **Başka amaçlar için toplanan veri setlerinin ikincil analizi**
- Sayısız bir çok nedenden ötürü kamu dışı sağlık kurumları tarafından veri toplanmaktadır. Örneėin, yerel sanayi kuruluşları devamsızlık ve hatta devamsızlık nedenleri ile ilgili veri toplar.
- Ulaşım hizmetlerinde motorlu taşıt kazaları ve yaralanmaları üzerine veri toplanabilir. Bu bilgiler daha sonra genel sürveyans sistemlerine katkı sağlamak amacıyla kullanılabilir. .

Dikey ve entegre sürveysans sistemleri arasındaki fark nedir?

- **Dikey sürveyans** sistemleri hastalığa ya da yaralanmaya odaklanır.
- Bilgi, özel sağlık kontrol programına aktarılır.
- Maliyetli olabilir ancak çok etkilidir (effective).
- **Entegre sürveyans** sistemleri, benzer yapı, süreçler ve personeli kullanarak, çeşitli hastalıklara yönelik genel bir sistemi öngörür.
- Koordinasyon gerektirir ancak daha etkin (efficient) ve düşük maliyetlidir.

Aktif ve Pasif Sürveyans nedir?

- **Pasif sürveyans** sağlık uzmanlarının, laboratuvarların ve diğerlerinin gönüllü olarak göndereceği veri raporlarına dayalıdır. Herhangi bir sürveyans sisteminin olmazsa olmazıdır.
- **Aktif sürveyans**, sürveyansı bir adım öteye taşır ve olgular bir sürveyans otoritesi tarafından araştırılır.

Özet

Sürveyanstan elde edilen veriler ve bilgiler aşağıdakiler için kullanılabilir:

- Halk sağlığı açısından önem arz eden durumlarda derhal alınması gereken önlemler konusunda yol göstermek,
- İlgili faktörlerde meydana gelen değişiklikler, yüksek risk grubundaki popülasyonların tanımlanması, ve sağlık konusunda yeni ya da baş gösteren hususların tanımlanması da dahil olmak üzere bir hastalık ya da yaralanmanın (ya da sağlıkla ilgili başka bir durum veya maruziyetin) mali yükünü ölçmek,
- Yaralanmaları, hastalıkları ya da olumsuz maruziyetleri önlemeye ve kontrol etmeye yönelik programları planlanmak, uygulamak ve değerlendirmek
- Kamu politikasını değerlendirmek
- Sağlık uygulamalarındaki değişiklikleri ve bu değişikliklerin etkilerini tespit etmek
- Sağlık kaynaklarını öncelik sırasına göre ayırmak
- Hastalıkların klinik seyirlerini tanımlanmak
- Epidemiyolojik araştırmaya zemin oluşturmak

